

I. Dejiny kritiky SZ [1.3]

a. Čo je kritika Biblie a čo má spoločné s ÚSZ? [1.3.1]

Keď rozprávam o kritickom prístupe k Biblii, ako to chápete? Čo to znamená?

Čo keby som prišiel na hodinu vtedy, keď preberáme Žalmy, otvorím Bibliu k 144. žalmu a poviem vám, že Dávid nepísal tento žalm. Čo by ste mi povedali? Prestal by som byť hodný učiť na tejto katedre? Toto je kritika, keď veci, ktoré sú pre nás „Božia pravda“, sa stanú spochybnateľné.

Najprv to, čo má kritika Biblie spoločne s ÚSZ. Kritika Biblie sa zaoberá tými istými otázkami ako ÚSZ, to znamená autorstvom, integritou textu, literárnym rozborom textu- teda všetky horeuvedené oblasti, ktoré patria pod ÚSZ patria tiež pod kritiku Biblie. Tým by to malo byť jasné, že ak študujeme ÚSZ, musíme sa venovať aj kritike Biblie; nedá sa tomu vyhnúť.

Ale ak toto je pravda, čo som teraz povedal, sú ÚSZ a kritika Biblie iné predmety? Prečo sa nevolá tento kurz kritika biblie? Je nejaký problém s kritikou Biblie? Čo vlastne je kritika Biblie a prečo sa chce veľa evanjelikálnych kresťanov tomu vyhnúť?

“kritika Biblie je všeobecný pojem, ktorý zahŕňa viaceré metódy skúmania významu biblických pasáží. Kritika biblie používa všeobecné historiografické alebo literárne metódy a je založená na rozume a nie na zjavení.“ (voľnejší preklad z anglického pôvodu z internetu, neznáma adresa)

Keď vám dávam takúto definíciu kritického prístupu k Biblii, môže byť taký prístup kresťanský? Nie je *a priori* kritika Biblie v takomto prípade nekresťanský prístup k Biblii?

K všetkým otázkam sa chcem vrátiť ale najskôr chcem s vami prejsť dejiny kritiky, aby sme vytvorili správnejší obraz kritiky Biblie.

b. Máme teda pred sebou tri otázky.

- i. Čo znamená kritický prístup k Biblii?
 - ii. Aký je rozdiel medzi kritickým prístupom k Biblie a ÚSZ?
 - iii. Môže byť kritický prístup vôbec pomocný pre kresťanov? Je našou úlohou len obhájiť Bibliu pred kritikou takého typu?
- c. Prejsť dejiny kritiky (cieľom nie je prejsť všetky informácie, ale vytvoriť pohľad na kritiku cez prehľad ich dejín [1.3])
- i. Staroveká a stredoveká kritika
 1. V tejto dobe nájdeme ľudí, aký je napríklad Marcion, heretik
 2. storočia.¹

¹ (<http://www.robibrad.demon.co.uk/Marcion.htm>) the key work for Christians, Isaiah 39-66. There he found in 45:7 the claim made by Yahweh, 'I make weal and create woe, I am the Lord, who does all these things,' and this was fundamental to his interpretation of Christianity.(31) How, Marcion reasoned, could an evil tree bring forth good fruit? So he concluded that there must be two Gods: the Creator God of the OT, who was characteristically a God of Law, who involved himself in contradictory courses of action, who was fickle, ignorant, despotic and cruel.(32) The Supreme God, Marcion held, was wholly a God of Love who had remained completely hidden until he was revealed in the person of Jesus Christ. "Out of pure mercy... he undertook to rescue... beings for whom he had no responsibility, since they were the creatures of that other God, the Demiurge.")

- a. Marcion dospel k záveru, že Boh starej zmluvy, nie je ten istý Boh ako Boh novej zmluvy. (Iz 45:7, nemôže dobrý strom prinášať zlé ovocie, teda Boh starej zmluvy nie je dobrý Boh, nie je pravý Boh.)
 - b. Preto Marcion odmietol židovský kánon, teda starú zmluvu. Ale nie len stará zmluva sa stala obeťou jeho noža, lebo tiež odmietol všetko, čo je v terajšom novej zmluve okrem časti Lukášovho evanjelia a Pavlových listov, ktoré tiež zredigoval, aby v nich nebolo nič, čo by naznačilo, že jeho Boh sa podobá na Boha starého zákona, teda židovského Boha.
 - c. Marcion vychádzal z predpokladu, že Boh židov nie je pravý Boh a podľa toho sa rozhodol, čo je pravé písmo a čo nie je.
2. Mohli by sme povedať, že takýto postoj je „typický“ pre kritiku Biblie. Thomas Jefferson napríklad začal s predpokladom, že Boh nie je aktívny na tomto svete. Z toho usudzoval, že zázraky nie sú možné. To znamená, že všetky časti Biblie, ktoré tvrdia, že Boh urobil nejaký zázrak sú mylné. Na základe toho urobil „korektúru“ biblie a odstránil všetky časti, ktoré obsahujú zázraky².
 3. Čo je podľa vás zlé na tom, čo urobili Marcion a Jefferson?
 - a. Nepochopili texty?
 - b. Spochybnili kánon?
 - c. Povýšili rozum nad zjavenie?
 - d. Začali s nesprávnym (nekresťanským) predpokladom?

ii. Renesancia a Reformácia v 16. storočí

1. Renesancia znamenala dôležité kroky v myslení, ktoré slúžili ako príprava pre vyššiu kritiku.
 - a. *Začiatok Individualizmu* (nemusím súhlasiť s autoritami nado mnou.)
 - b. Vnímali materiálny svet ako dobrý. Do vtedy život bol len chvíľa utrpenia na ceste k smrti. Toto znamenalo predovšetkým obnovený záujem o starodávne umenie. To znamená návrat k prameňom a obnovený záujem o latinčinu a gréčtinu (a hebrejčinu). Konkrétne v roku 1397 Chrysalorus (vedec gréčtiny) prišiel do Florencie učiť na univerzite. Jeho príchod znamenal rozšírenie znalosti gréčtiny v celej Európe v 15. storočí

² <http://www.angelfire.com/co/JeffersonBible/jeffb01.html> Thomas Jefferson wrote in a letter to William Canby, "Of all the systems of morality, ancient or modern, which have come under my observation, none appear to me so pure as that of Jesus." He described his own compilation to Charles Thomson as "a paradigm of his doctrines, made by cutting the texts out of the book and arranging them on the pages of a blank book, in a certain order of time or subject. A more beautiful or precious morsel of ethics I have never seen." He told John Adams that he was rescuing the Philosophy of Jesus and the "pure principles which he taught," from the "artificial vestments in which they have been muffled by priests, who have travestied them into various forms as instruments of riches and power for themselves." After having selected from the evangelists "the very words only of Jesus," he believed "there will be found remaining the most sublime and benevolent code of morals which has ever been offered to man."

(znanosť gréčtiny v podstate zmizla počas stredoveku). *Petrarch* vyšiel na vrch.

2. Luther bol muž renesancie, bol renesančný humanista. Prečo? Lebo Luther, keď študoval Bibliu, používal pôvodné jazyky a Luther sa zjavne nebál spochybniť autoritu cirkvi. „Tu stojím.“ povedal Luther, keď kritizoval učenie cirkvi. Ale bol Luther kritik Biblie kvôli tomu, lebo kritizoval cirkevné učenie Biblie? Nie, Luther bol kritik biblie, keď používal externé meradlo, aby rozsúdil hodnotu textu. Luther ohodnotil knihu podľa toho, do akej miery kniha vyvyšuje Krista. List Jakoba, napríklad nebola pre neho veľmi priateľská kniha, lebo sa mu zdalo, že učí spasenie cez skutky, a nie len skrze vieru v Ježiša Krista.
3. Calvin tiež praktizoval kritiku Biblie. Calvin prišiel k záveru, že Jozua a Samuel nepísali knihy, ktoré sa im pripísali.
4. Je to, čo robil Luther a Calvin kritický prístup k Biblii? Ak nie tak, prečo? Ak áno, v čom sa líšili ich prístup od prístupu Marciona?
 - a. Čo spochybňoval Calvin a čo Marcion?
 - b. Aké boli predsudky Calvina a Marciona?
 - c. Prečo bol prístup Calvina kresťanský a Marcionov nekresťanský?
 - d. Luther napríklad, hoci spochybňoval, či Jakob má byť v kánone, nešiel tak ďaleko, aby silno presadzoval také učenie. Teda Luther nespochybňoval písmo tak, ako spochybňoval cirkevné učenie. Marcion spochybňoval písmo samotné. Pre Marciona nebol problém povedať, toto nie je pravda, toto nie je Božie slovo. Pre neho nebol problém určiť, čo je kánon a čo nie je.
 - e. Môžeme my, ako kresťania spochybňovať kánon? Nie je to cirkev, ktorá určila kánon ale Boh. Cirkev si len uvedomila, že nejaké konkrétne dielo je slovo od Boha. Je to pravda, že sa spoliehame na to, čo urobili naši otcovia vo viere počas dejín Božieho ľudu, ale zároveň je dobre si uvedomiť, že dodnes cirkev (spoločenstvo veriacich) je v procese uvedomovania si, že tieto knihy tvoria kresťanský kánon. To znamená, že do dnes je miesto pre skúmanie pravosti kresťanského kánonu. Problém Marcionov nebol v tom, že bol taký pyšný, že si dovolil spochybňovať kresťanský kánon (ktorý však ešte nebol úplne ustanovený). Marcionov problém bol v tom, že nebol kresťan. Pretože nebol kresťan, nebol schopný rozsúdiť, čo je Božie slovo a čo nie je, a preto sa ocitol mimo spoločenstva veriacich. **Je miesto pre spochybňovanie učenie cirkvi**, ale mali by sme to brať veľmi vážne, keď náš názor padne mimo cirkevného učenia. Ale zároveň by mala

cirkev brat' veľmi vážne to, keď niekto spochybni jej učenie. Mala by skúmať samu seba a byť otvorená pre zmenu, aj keď má zodpovednosť zachovať pravdu.

5. V tomto bode si môžeme vyjasniť aj to, čo je kritika starej zmluvy a čo nie je. Nie všetko, čo spochybňuje učenie cirkvi o starej zmluve je kritikou starej zmluvy ale všetko, čo sa týka textu samotného. To znamená napríklad autorstvo, datovanie textu, atď. Kritika hovorí, „túto knihu nepísal Samuel, ale . . .“, alebo „táto kniha nie je dielo jedného autora, ale dvoch, alebo troch“ alebo „tento text nebol napísaný v 6. storočí pred Kristom ale v 3.“ Alebo jednoducho „táto veta nebola v pôvodnom texte.“ Ak s Lutherom napríklad spochybňujem cirkevné učenie, že musím chodiť na spoveď aby som išiel rovno do neba keď zomriem, toto nie je kritický prístup k Biblii, ale k autorite alebo k tradícii. Ale argument, ktorý používal, aby to dokázal, môže používať vyššiu alebo nižšiu kritiku.

iii. Šestnásťte a sedemnásťte storočie

1. V tejto dobe nájdeme dôležité mená ako Grotius, Hobbes, Spinoza a Simona. Títo muži pokročili v prevyšovaní rozumu nad zjavenie.

iv. Kritika prameňov a osvietenstvo v osemnástom storočí

1. Hanes píše vo svojom úvode, že „**vek osvietenstva bol charakteristický intronizovaním rozumu a revoltou proti vonkajšej autorite.**“ Začiatky tejto tendencie sme videli už v renesancií s jej individualizmom. Lenže vo veku osvietenstva vidíme narodenie ducha, ktorý sa počal v renesancií.
2. U Eichhorna napríklad vidíme v jeho metóde „**zásadná snaha sa vyhýbať cirkevnej autorite, náboženskej dogme, a cirkevným tradíciám.**“
 - a. Čo si myslíte o tomto postoji ku kritike a ku Biblii? Aký by mal byť môj postoj ku kritike?
 - b. **Mal by som si uvedomiť, že jeden z mojich predsudkov je autorita a pravdivosť Biblie.** Pre mňa, Biblia je zjavenie pravdy od Boha. **Nemal by som sa zbaviť tohto predsudku ani hanbiť sa zaň ho.**
 - c. **Ak môj predsudok je pravdivý (že Biblia je pravdivé zjavenie od Boha), tak mal by potom obstať kritike.** Na jednej strane to znamená, že Biblia je imúnna voči kritike, lebo Biblia je (podľa môjho predsudku) sto percentne pravdivá. Preto žiadna kritika, ktorá tvrdí opak, na koniec neobstojí. Ale na druhej strane nie je imúnna voči kritike v tom zmysle, že by som mal kritiku ignorovať preto, lebo ja viem, že na koniec neobstojí. Mali by sme skúmať každú kritiku.

- d. Biblia je pravdivá. To je kresťanské učenie, z ktorého sa vyvodí, že každá kritika, ktorá tvrdí, že Biblia je nepravdivá, je nekresťanská. Lenže, moja interpretácia Biblie nie je neomylná. **Dá sa povedať, že žiadna kritika Biblie nespochybňuje Božiu pravdu, ale moju interpretáciu jeho pravdy.** Tento fakt žiada od nás postoj pokory voči kritike Biblie. Aj keď sa nám zdá heretická, každá kritika môže posilniť moju interpretáciu Božieho zjavenia.

d. Naše tri otázky:

- i. **Čo znamená kritický prístup k textu SZ?** Prístup, ktorý je otvorený voči pochybnostiam o tom, kto písal knihu starej zmluvy, kedy ju písal, či text, ktorý máme je ten istý ako písal, atď.
- ii. **Aký je rozdiel medzi kritickým prístupom k Biblii a ÚSZ?** To je zlá otázka lebo jeden je prístup a druhý je predmet. Ale tento kurz sa nevolá Kritika SZ alebo Kritický prístup k SZ, lebo to automaticky vyvoláva dojem, že preberáme nekresťanský prístup k Biblii. Ale kritické štúdium SZ môže byť kresťanské alebo nekresťanské. Kresťanská a nekresťanská kritika sa líšia v predsudkoch, nie v tom, či sa odváži spochybňovať „sväté pravdy.“
- iii. **Môže byť kritický prístup vôbec pomocný pre kresťanov? Je to pre nás len obhajoba Bibliu pred kritikou takého typu?** Áno. Kritický prístup je potrebný, pretože vedie k lepšiemu porozumeniu textu. Lepšie porozumenie znamená, že Kristova cirkev bude poslušnejšia, bude lepšie slúžiť a tým aj lepšie oslavovať nášho Pána Ježiša Krista. Snaha kritiky je prísť na správny spôsob, ako čítať Bibliu. To je aj naša snaha.